

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
Кафедра історії та етнології України**

ВІЗЕР С.О., ТЕЛЕГУЗ І.О.

**НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК
З ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ХІХ ст. – 1914 р.»
ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗА НАПРЯМОМ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВР,
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 014 «СЕРЕДНЯ ОСВІТА. ІСТОРІЯ»**

Київ – 2024

УДК 378.147:94(477)«18/1915»(075.8)
К 63

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Історичного факультету УДУ імені Михайла Драгоманова
(25 жовтня 2023 р., протокол № 2).*

Розробники:

ВІЗЕР С.О. – доцент, кандидат історичних наук.

ТЕЛЕГУЗ І.О. – доцент, кандидат історичних наук.

Рецензенти:

Шакурова О.В. кандидат історичних наук, старша наукова співробітниця відділу української етнології Науково-дослідного інституту українознавства,

Виговський М.Ю. доктор історичних наук, професор кафедри всесвітньої історії та археології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Візер С.О., Телегуз І.О.

Навчальний посібник з дисципліни «Історія України ХІХ ст. – 1914 р.» для студентів за напрямом підготовки бакалавр, спеціальності 014 «Середня освіта. Історія». – К.: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова. 2024. – 54 с.

У навчальному посібнику розроблено й удосконалено програму з дисципліни «Історія України ХІХ – початку ХХ ст.», плани семінарських занять, питання до самостійної роботи, джерела та літературу до кожної теми, питання до екзамену. Навчальний посібник підготовлений для організації семінарської та самостійної роботи студентів четвертого курсу за напрямом підготовки бакалавр, 014 «Середня освіта. Історія» на лекційних та семінарських заняттях та виконання ними самостійної роботи.

© Візер С.О., Телегуз І.О., 2024

© Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024

ЗМІСТ

Пояснювальна записка...	4
Опис дисципліни...	5
Основні результати навчання та компетентності, які вони формують...	6
Тематичний план дисципліни...	8
Зміст навчальної дисципліни...	11
Плани семінарських занять	29
Організація самостійної роботи студентів	37
Засоби діагностики успішності навчання...	40
Форма підсумкового контролю успішності навчання...	40
Питання до підсумкового контролю...	41
Критерії оцінювання знань студентів...	44
Шкала оцінювання: національна та ECTS	45
Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу.....	46
Навчально методична карта дисципліни...	50

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Курс «Історія України XIX – 1914 р.» з нормативної навчальної дисципліни розроблений для студентів III курсу (5 семестр), складений відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців освітнього рівня бакалавр, галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка, спеціальності – 014 Середня освіта (Історія). В структурному відношенні дисципліна «Історія України XIX – 1914 р.» складається з трьох модулів, матеріали в яких згруповано за тематично-хронологічним принципом:

1-й модуль – Україна на початку національно-культурного відродження

2-й модуль – Суспільно-політичний та економічний розвиток українського суспільства в 40 – 90-х рр. XIX ст.

3-й модуль – Активізація суспільно-політичного та національного життя в Україні другої половини XIX ст. – початку XX ст.

На вивчення дисципліни відводиться 5,0 кредитів ЄКТС, 150 годин.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є особливості суспільно-політичного, економічного та національно-культурного розвитку України в XIX ст. – 1914 р.

Міждисциплінарні зв'язки: Історія України XVIII ст., Історія української культури, Нова історія країн Європи та Америки.

Метою викладання навчальної дисципліни є формування у студентів основ історичного мислення, універсальних і глибоких знань з вітчизняної історії, умінь професійно використовувати їх у навчально-педагогічній діяльності, а також виховання патріотизму й активної позиції у справі формування громадянського суспільства в Україні, утвердження у свідомості цінностей гуманізму та демократизму.

Завдання вивчення даної дисципліни вивчення полягають у формуванні професійних компетентностей здобувачів вищої освіти, оволодінні ними системи знань з вітчизняної історичної науки для їх практичного використання у професійній та громадській роботі в сучасних реаліях життя українського суспільства.

Основними видами організацій пізнавальної діяльності студентів при вивченні курсу є лекції (38 години), семінарські заняття (30 години), а також самостійна робота студентів, що включає в себе роботу з джерелами, а також підготовку науково-творчих робіт по проблематиці курсу.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ
Шифр за навчальним планом ПП2.05.

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань: <u>01-Освіта/Педагогіка</u>	Кількість кредитів – <u>5</u> <u>ЄКТС</u>		Методи навчання: Метод проблемного викладу навчального матеріалу; обговорення та дискусії в ході семінарських занять; презентація матеріалу/презентація творчих напрацювань здобувачів освіти
Спеціальність: <u>014 – Середня освіта. Історія</u>	Загальна кількість годин - <u>150</u>		
	Денна	Заочна	
Освітній рівень: <u>бакалавр</u>	Лекції:		
	38 год.	12 год.	
	Семінарські заняття:		
Статус дисципліни: <u>обов'язкова</u>	30 год.	8 год.	Форми поточного контролю: Заслуховування студентських виступів, рецензування та опонування доповідей студентів на семінарських заняттях; участь в наукових дискусіях по проблематиці курсу; усне опитування під час семінарських занять; тематичні письмові контрольні роботи; виконання індивідуальних творчих завдань (есе, рефератів, науково-творчих робіт).
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом – <u>3</u>			
Семестр: <u>V</u>	-	-	
	Самостійна робота:		
Тижневе навантаження (год.) - <u>Аудиторне: 4 год.</u> - <u>Самостійна робота: 4,5 год.</u>	82 год.	130 год.	Форма підсумкового контролю <u>Екзамен - письмовий</u>
	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:		
Мова навчання – <u>українська</u>	1/1,2	1\6,5	
<u>Передумови навчання – історія України XVIII ст.</u>			

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ТА КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ВОНИ ФОРМУЮТЬ:

№ з/п	Результати навчання	Компетентності
1.	ПРН 19. Розуміти правила співжиття в демократичному суспільстві, суспільні цінності, етичні норми поведінки та верховенства права, механізми функціонування демократичного політичного режиму та громадянського суспільства.	Загальні: ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
2.	ПРН 21. Вміння аналізувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтирів.	ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.
3.	ПРН 12. Вміння формувати критичне мислення, медіакомпетентність та критичну медіаграмотність у процесі професійної діяльності.	ЗК 6. Здатність використовувати та критично осмислювати інформацію з різних джерел для вирішення стандартних завдань наукової діяльності.
4.	ПРН 29. Вміння учитися упродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності здобуті під час навчання компетенції.	ЗК 8. Здатність вчитися і бути сучасно навченим, працювати автономно, застосовувати знання на практиці.

5.	ПРН 12. Вміння формувати критичне мислення, медіакомпетентність та критичну медіаграмотність у процесі професійної діяльності.	ЗК 9. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу при вирішенні професійних задач, приймати обґрунтовані рішення, проявляти креативність та генерувати нові ідеї
6.	ПРН 6. Вміти виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.	Фахові: ФК 4. Здатність усвідомлювати взаємозв'язки між фактами, подіями явищами і процесами в минулому та сучасності, соціальних функцій історика, розуміння можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією.
7.	ПРН 9. Уміти інтегрувати знання, що отримані в процесі вивчення різних дисциплін, в єдиний комплекс суспільствознавчих предметів, відповідно до вимог Державного стандарту середньої освіти.	ФК 8. Здатність використовувати надбання інших галузей наук в історичних дослідженнях, формувати високу історичну й громадянську свідомість, політичну культуру, національну гідність та історичну національну пам'ять.
8.	ПРН 25. Демонструвати ефективні ділові комунікації, взаємодію, що відповідають універсальним етичним нормам та знаходити, з урахуванням визначених моральних переконань та смакових уподобань, компромісні рішення при здійсненні спільної діяльності.	ФК 21. Здатність формувати ціннісні ставлення етичного та естетичного осягнення дійсності, демонструвати високу світоглядну культуру аналітичного та критичного мислення.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)					Кількість годин (заочна (вечірня) форма навчання)				
		Всього	Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	СРС	Всього	Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	СРС
	Змістовий модуль 1. Україна на початку національно- культурного відродження	52	26	16	12	26	48	8	4	4	40
Т · 1 · 1	Формування Модерної Української нації.	10	6	4	2	4	12	2	2	-	10
Т · 1 · 2 ·	Адміністративно- територіальний устрій, політична система та соціально- економічні відносини на українських землях в складі Російської та Австрійської імперій першої половини XIX ст.	14	6	4	4	8	12	2	-	2	10
Т · 1 · 3 ·	Особливості українського національного відродження першої половини XIX ст.	16	8	4	4	8	14	4	2	2	10

Т · 1 · 4 ·	Суспільно-політичний та національно-визвольні рухи на українських землях першої половини XIX ст.	12	6	4	2	6	10	-	-	-	10
Змістовий модуль 2. Суспільно-політичний та економічний розвиток українського суспільства в 40 – 90-х рр. XIX ст.		40	16	8	8	24	46	6	4	2	40
Т · 2 · 1	Сорокові роки XIX ст.: новий етап суспільно-політичного руху в Україні	12	4	2	2	4	24	4	2	2	20
Т · 2 · 2	Реформи 60-70-х рр. XIX ст. і соціально-економічний розвиток українських земель другої половини XIX ст.	16	8	4	4	6	10	-	-	-	10
Т · 2 · 3	Зміни у соціальній та національній структурі української нації другої половини XIX ст.	12	4	2	2	4	12	2	2	-	10
Змістовий модуль 3. Активізація суспільно-політичного та національного життя в Україні другої половини XIX ст. – початку XX ст.		58	26	14	10	32	56	6	4	2	50

Т · 3 · 1	Суспільно-політичний та національний рухи у другій половині XIX ст.	16	8	4	4	8	14	4	2	2	10
Т · 3 · 2	Політична діяльність таємних організацій, гуртків і груп у другій половині XIX ст.	6	2	2	-	4	12	2	2	-	10
Т · 3 · 3	Західноукраїнські землі в другій половині XIX ст.	10	4	2	2	6	16	-	-	-	10
Т · 3 · 4	Економічне піднесення і загострення соціально-національних суперечностей (1900 – серпень 1914 рр.).	12	6	4	2	6	10	-	-	-	10
Т · 3 · 5	Культура України XIX – початку XX ст.	14	6	2	2	8	10	-	-	-	10
Разом:		150	68	38	30	82	150	20	12	8	130

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

№	4.1.Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		Всього	лекцій
1.	Змістовий модуль 1. Україна на початку національно-культурного відродження.	52	16
1.1	Тема 1.1 Формування модерної української нації. Історіографія. Історії України в контексті європейських процесів. Поняття «довгого XIX століття» та «українського XIX століття». Періодизація історії України XIX ст. Сучасні концепції нації; «етнічна» і «політична». Основні чинники формування сучасної української нації. Розвиток українського національного руху. Формування національної ідентичності. Рекомендовані інформаційні джерела: 1. Гирич І. Формування модерної української нації: теорія і суспільні виклики (XIX – початок XX ст.). – Тернопіль, 2014. 2. Грицак Я. Вступ. Що таке новітня історія України // Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX – XX ст. – К., 2019. 3. Скульчик С. Українофіли: світ українських патріотів другої половини XIX ст. – К., 2010. 4. Лисяк-Рудницький І. Інтелектуальні початки нової України // Лисяк-Рудницький І. Історичні есе. – К., 2019. – Т.1. – С. 173 – 191. 5. Лисяк-Рудницький І. Роля України в новітній історії // Лисяк-Рудницький І. Історичні есе. – К., 2019. – Т.1. – С. 145 – 171. 6. Лисяк-Рудницький І. Структура української історії в XIX столітті // Лисяк-Рудницький І. Історичні есе. – К., 2019. – Т.1. – С. 193 – 202. 7. У кігтях двоголавих орлів. Творення модерної нації. Україна під скіпетрами Романових і Габсбургів. - К.,2016. 8. Час народів. Історія України XIX століття: Навчальний посібник / За ред. М. Мудрого. - Львів, 2016.	10	4
1.2	Тема 1.2. Адміністративно-територіальний устрій, політична система та соціально-економічні	14	4

	відносини на українських землях в складі Російської та Австрійської імперій першої половини XIX ст. Історіографія. Українські землі в складі Російської імперії. Адміністративно-територіальний устрій. Генерал-губернаторства. Наслідки нових політико-адміністративних введень: уніфікація управлінської системи. Західноукраїнські землі в складі Австрійської імперії. Адміністративно-територіальний устрій. Королівство Галиції і Лодомерії (Володимирії) з центром у Львові. Буковина (центр м. Чернівці) – окремий округ королівства. Закарпаття під владою автономного Угорського королівства. Соціальна структура українського суспільства. Зменшення кількості поміщицьких і зростання чисельності державних селян: зменшення кількості кріпаків. Уніфікація вільних груп сільського населення. Суперечливий характер сільського господарства: розширення посівних площ, занепад господарств селян і поміщиків центральних районів. Погіршення становища державних селян. Криза виробничих відносин між поміщиками і селянами. Переростання середньовічної промисловості в індустріальну: занепад старого виробництва. Проникнення купецького капіталу у виробництво. Зародження національного машинобудування та інших галузей промисловості й засобів торгівлі. Початок технічної революції. Торгівля: торги, базари, ярмарки. Тенденція до перетворення України у сировинний придаток Росії. Формування національного ринку. Подальше формування буржуазії та робітництва, джерела формування буржуазії. Характер відносин з працівниками та соціальний склад буржуазії. Соціальне джерело становлення робітництва. Одноденні, сезонні та постійні наймити. Чисельність і національний склад робітників. Формування національної інтелігенції: одержання інтелектуалами окремого соціального статусу. Формування кадрів інтелігенції.		
--	--	--	--

	Повсякденне життя у селі та місті. Україна у війні 1812 р.: українське питання в планах Наполеона, ставлення населення України до вторгнення французької армії в межі Російської імперії. Воєнні дії на території України. Українці в партизанських загонах. Внесок України у перемогу у війні 1812 р. Рекомендовані інформаційні джерела: 1. Борисенко В. Курс української історії. – К., 1998. 2. Донік О. Україна: у складі двох імперій (остання чверть XVIII - перша половина XIX ст.). – К., 2011. 3. Історія України: історико-економічне дослідження в 2-х томах. – К., 2011. – Т.1. 4. Реєнт О. Україна в імперську добу (XIX–початок XX ст.). – К, 2003. 5. Терещенко Ю. Довге XIX ст. Спротив асиміляції. – К., 2022. 6. Час народів. Історія України XIX століття: Навчальний посібник / За ред. М. Мудрого. - Львів, 2016. 7. Шандра В., Аркуша О. Україна в XIX столітті: людність та імперії. – Київ, 2022.		
1.3	Тема 1.3. Особливості українського національного відродження першої половини XIX ст. Історіографія. Вплив ідей німецького Романтизму на розвиток українського національного руху. Харківська школа романтиків. Становлення українознавства як науки. Причини відродження. Історична заслуга української інтелігенції у відновленні національної свідомості народу. Роль історичних, етнографічних, фольклорних та інших праць у пробудженні свідомості українців. Розвиток історичної науки та території українських земель. Формування наукових центрів. Складання місцевих, регіональних і національного центрів українознавства. Популяризація минулого України в працях російських і українсько-російських літераторів: О.Пушкіна, Ф.Глінки, К.Рилєєва, М.Гнідича, М.Гоголя та інших.	16	4

	Національно-духовне піднесення в західноукраїнських землях. Пробудження серед західноукраїнської інтелігенції інтересу до національної історії та мови. Діяльність І.Могилянського, Д.Зубрицького. Роль греко-католицького духовенства в політичному і культурному житті краю. М.Шашкевич і діяльність «Руської трійці». Трагічні долі її учасників. Збірники «Син Руси» (1833), «Зоря» (1834), «Русалка Дністрова» (1836) та їхня роль у пробудженні національної свідомості західноукраїнського населення. Рекомендовані інформаційні джерела: 1. Борисенко В. Курс української історії. – К., 1998. 2. Гирич І. Формування модерної української нації: теорія і суспільні виклики (XIX – початок XX ст.). – Тернопіль, 2014. 3. Грицак Я. Подолати минуле. Глобальна історія України. – К., 2021, 2022. 4. Грицак Я. Руслан, Богдан і Мирон: три приклади конструювання ідентичності серед галицьких русино-українців // Україна модерна. – 2003. – Ч. 8. – С. 25-50. 5. Земський Ю. Зародження модерного націотворення: монографія. – Городок, 2018. 6. Іванова Л. Г. Національна ідея в українській суспільно-політичній думці (Іполовина XIX століття). – К., 2010. 7. Мозер М. Історія української мови. – К., 2018. 8. Плохій С. Козацький міф. Історія і націєтворення в епоху імперій. – К., 2013. 9. Терещенко Ю. Довге XIX ст. Спротив асиміляції. – К., 2022. 10. У кігтях двоголавих орлів. Творення модерної нації. Україна під скіпетрами Романових і Габсбургів. - К., 2016. 11. Час народів. Історія України XIX століття: Навчальний посібник / За ред. М. Мудрого. - Львів, 2016. 12. Шашкевич М. Русини. Голос галичан / Упоряд. Ф. Стеблій. – Львів, 2011.		
1.4.	Тема 1. 4. Суспільно-політичний та національно-визвольні рухи на українських землях першої	12	4

	половини XIX ст. Історіографія. Опозиційність масонських лож. Створення й діяльність масонських лож в Одесі, Києві, Полтаві та інших містах. Причини виникнення дворянського опозиційного руху. Діяльність перших декабристських організацій —Залізні персні», —Союз порятунку», —Союз благоденства». —Північне товариство». Утворення, склад, діяльність, програмні документи —Південного товариства». Повстання в Петербурзі. Виступ Чернігівського полку. Політичний гурток у Харкові й політизоване вільнодумство в Ніжинській гімназії: декабристські ідеї в діяльності політичного гуртка харківської інтелігенції 1826 – 1827 рр. Поширення волелюбних ідей в Ніжинській гімназії. Польське визвольне повстання 1830 р., його мета і плани стосовно України. Повстанський рух на Поділлі в березні – травні 1831 р. Повстання на Волині у квітні – травні. Виступ у травні – червні польської шляхти на Житомирщині. Придушення повстання та його наслідки Рекомендовані інформаційні джерела: 1. Борисенко В. Курс української історії. – К., 1998. 2. Від інсуреції Костюшка до 1830 р. Поляки на Правобережній Україні: від міфів до фактів : Кол. монографія / За ред. І. Кривошеї, Н. Моравца. – К., 2017. 3. Іванова Л. Г. Національна ідея в українській суспільно-політичній думці (Іполовина XIX століття). – К., 2010. 4. Терещенко Ю. Довге XIX ст. Спротив асиміляції. – К., 2022. 5. У кігтях двоголавих орлів. Творення модерної нації. Україна під скіпетрами Романових і Габсбургів. - К.,2016. 6. Час народів. Історія України XIX століття: Навчальний посібник / За ред. М. .Мудрого. - Львів, 2016.		
2..1	Змістовий модуль 2. Суспільно-політичний та економічний розвиток	40	8

	українського суспільства в 40 – 90-х рр. XIX ст. Складається з 3 тем: Тема 2.1. Сорокові роки XIX ст.: новий етап суспільно-політичного руху в Україні Історіографія. Причини пожвавлення національного руху. Кирило-Мефодіївське товариство. Створення товариства і його склад. М.Гулак, М.Костомаров, В.Білозерський, П.Куліш, Г.Андрузький. та ін. Зміст програмних документів —Статут і —Книга буття українського народу (—Закон божий). Діяльність членів товариства. —Начерки Конституції Республіки Г.Андрузького, відозви «Брати українці» та «Братія великороссияне и поляки»: їх зміст та основні положення. Розгром товариства. Т.Шевченко в українському національному русі. Розгром товариства і розправа над учасниками його зібрань. Історико-політичне значення братства. Політизація західноукраїнського національно-визвольного руху під час революції 1848 р. Вимога 19 квітня львівських українців до австрійського цісаря. Створення 2 травня Руської ради, місцевих рад та їх завдання. Діяльність польської Ради Народової. Створення 23 квітня Руського собору та його завдання. Слов'янський з'їзд у Празі. Представництво українського населення у першому австрійському парламенті. Створення —Галицько-Руської матиці. Перехід реакції у наступ проти революційних здобутків 1848 р. Листопадове повстання у Львові. Селянський рух. Угорське повстання 1848–1849 рр. і ставлення до нього слов'янських народів імперії. Українські селянські ополчення і перша відроджена українська військова формація в Галичині – «Батальйон руських стрільців». 1848 р. на Буковині і Закарпатті. А.Добрянський. Зв'язки Західної України зі Східною в першій половині XIX ст. Рекомендовані інформаційні джерела: 1. Іванова Л. Г. Національна ідея в українській суспільно-політичній думці (Іполовина XIX століття). – К., 2010.	12	2
--	--	----	---

	2. Іванова Л., Доценко О. Кирило-мефодіївське товариство: його роль у духовному відродженні України. – К., 2001. 3. Терещенко Ю. Довге ХІХ ст. Спротив асиміляції. – К., 2022. 4. У кігтях двоглавих орлів. Творення модерної нації. Україна під скіпетрами Романових і Габсбургів. - К., 2016. 5. Час народів. Історія України ХІХ століття: Навчальний посібник / За ред. М. Мудрого. - Львів, 2016.		
2.2	Тема 2.2. Реформи 60-70-х рр. ХІХ ст. і соціально-економічний розвиток українських земель другої половини ХІХ ст. Історіографія. Україна у Кримській війні 1853 – 1856 рр. і реакція на неї населення України. «Київська козаччина». Причини і початок війни. Бомбардування Одеси. Висадка союзницьких військ у Криму на початку вересня та початок облоги Севастополя. Оборона Севастополя. Героїзм і мужність захисників. Воєнна експедиція флоту інтервентів в Азовське море у травні 1855 р. Погіршення становища українського населення. Припинення оборони Севастополя і умови Паризького мирного договору 1856 р. Відміна кріпацтва: причини, підготовка проведення реформи та боротьба різних політичних сил у її ході. Основні положення царського маніфесту від 19 лютого 1861 р. і —Загального положення». Особливості реформи стосовно різних соціальних груп селянства. Проведення реформи 1861 р. у життя: звільнення кріпаків і вплив реформи на становище удільних, державних та інших категорій селян. Вплив реформи на економіку селянського господарства, забезпеченість селян землею у різних регіонах. Втягування селянських господарств у товарно-грошові відносини. Використання удосконалених знарядь праці і систем землеробства. Підвищення врожайності зернових культур і збільшення надлишків хліба. Наростання	16	4

	виробництва технічних культур. Розвиток тваринництва. Зміни в політико-правовому становищі селянства, залежність селянина від громади. Створення в 1861 р. волосного устрою, нерівноправність у ньому різних людей. Фізичні розправи над селянами. Конфлікти між селянами і поміщиками: соціальні конфлікти на селі в ході проведення реформи 1861 р. Реформи 60 – 70-х рр. Земська реформа 1864 р. Судова реформа 1864 р. Реформування освіти за —Положенням про народні школи 1864 р. Реформа вищої школи 1868 р. Міська реформа 1870 р. Військова реформа 1874 р. Вплив реформ 60-х рр. на господарське піднесення Східної України. Розвиток залізничного та іншого транспорту, створення і розширення залізничної мережі. Річковий транспорт. Морський транспорт. Гужовий транспорт. Бум у гірничодобувній промисловості: завершення в 60 – 70-х рр. XIX ст. промислового перевороту. Перетворення Донбасу в основний район вуглевидобутку Російської імперії. Промислова розробка залізних, марганцевих та інших руд, а також ртуті, солі, соди тощо. Становлення металургійної та металообробної індустрії: будівництво металургійних заводів і нарощування виплавки чавуну, сталі та продукції з них. Розвиток машинобудування, будівництво машинобудівних заводів. Транспортне машинобудування. Капіталізація харчової та легкої промисловостей. Розвиток цукрової, борошномельної і винокурної промисловостей. Становище в легкій промисловості. Збільшення кількості і розвиток міст та зростання чисельності міського населення. Характер забудови. Комунальне господарство. Особливості торгівлі. Розвиток кредитної і банківської систем. Структура внутрішньої торгівлі. Масове вивезення товарів у Росію й пограбування природних багатств України. Зовнішня торгівля. Кооперативний рух.		
--	---	--	--

	Економічне становище Галичини, Буковини і Закарпаття: відміна панщини, зміни у землеволодінні, землеробстві й характері робочої сили. Становище на транспорті. Промисловий розвиток Західної України. Проникнення іноземного капіталу в нафтовидобувну і лісову промисловість краю. Формування, структура та становище робітників. Система землеволодіння і землекористування. Проблема «лісів і пасовиськ». Соціальна і національна структура східно-галицького села. Рекомендовані інформаційні джерела: 1. Від мурів до бульварів: творення модерного міста в Україні (кінець XVIII –початок XX ст.). – К., 2019. 2. Водотика Т. Історії успіху: видатні українські бізнесмени XIX ст. – Х., 2020. 3. Водотика Т. Простір можливостей. Україна в добу заліза та пари. – К., 2018. 4. Грицак Я. Подолати минуле. Глобальна історія України. – К., 2021, 2022. 5. Донік О. Україна: у переддень та в добу ліберальних реформ 1860—1870-х років. – К., 2011. 6. Присяжнюк Ю. Українське селянство Наддніпрянської України: соціоментальна історія другої половини XIX – початку XX ст. – Черкаси, 2007. 7. Реєнт О. Велика реформа 1861 р.: погляд із ХХІст. //Проблеми історії України XIX – початку ХХІ ст. – К., 2011. – Вип. XVIII. 8. Реєнт О. Україна в імперську добу (XIX–початок XX ст.). – К.,2003. 9. Темірова Н. Поміщики України в 1861 – 1917 рр.: соціально-економічна еволюція. – Донецьк, 2003. 10. Терещенко Ю. Довге XIX ст. Спротив асиміляції. – К., 2022. 11. У кігтях двоголавих орлів. Творення модерної нації. Україна під скіпетрами Романових і Габсбургів. - К.,2016.		
2.3.	Тема 2.3. Зміни у соціальній та національній	12	2

	структурі української нації другої половини XIX ст. Історіографія. Загальна чисельність і соціальний склад населення: формування та вплив національної буржуазії на економіку України. Формування інтелігенції. Національні меншини: чисельний склад, розташування, соціальне місце в суспільстві росіян, поляків, євреїв, білорусів, німців та інших меншин. Переселення кримських татар після Кримської війни 1853 – 1856 рр. Реєміграція кримських татар. Міграція українського населення в межах Російської імперії: причини, переселення українців у Північне Причорномор'я, Поволжжя, Північний Кавказ, Казахстан, Середню Азію. Освоєння українцями Сибіру і Далекого Сходу. —Зелений клин». Кількість переселенців. Трудова еміграція українців на американський континент: переселення українців у Бразилію, Аргентину, Уругвай, Венесуелу та інші країни Латинської Америки. Українські емігранти у США і Канаді. Чисельність і заняття переселенців у Америці. Рекомендовані інформаційні джерела: 1. Алієв Р. Д. Реєміграція кримських татар у 1860-х рр. // Український історичний журнал. - 2014. - № 4. 2. Борисенко В. Курс української історії. – К., 1998. 3. Історія українського селянства. В 2-х т. – К., 2006. – Т. 1. – 2. 4. Качараба С. Еміграція з Західної України. Львів, 2003. 5. Качараба С. Український світ за океаном // Локальна історія. – 2021. 21 лютого. URL https://localhistory.org.ua/videos/bez-bromu/diiaspora-stepan-kacharaba/ 6. У кігтях двоглавих орлів. Творення модерної нації. Україна під скіпетрами Романових і Габсбургів. - К.,2016. 7. Час народів. Історія України XIX століття: Навчальний посібник / За ред. М. .Мудрого. - Львів, 2016.		
--	---	--	--

3.1.	Змістовий модуль 3. Активізація суспільно-політичного та національного життя в Україні другої половини XIX ст. – початку XX ст. Складається з 6 тем: Тема 3.1. Суспільно-політичний та національний рухи у другій половині XIX ст. Історіографія. Місце української громади Петербурга в загальногромадівському русі. Журнал —Основа». Склад української громади Петербурга та її діяльність. Заснування і напрям роботи журналу —Основа» (1861 – 1862 рр.). Перший етап громадівського руху (рубіж 50 – 60-х – друга половина 60-х рр.): початок громадівського руху. —Хлопомани». Арешти Чубинського, братів Рильських та інших громадівців. Валуєвський циркуляр 1863 р. Спад громадівського руху. Другий етап громадівського руху (кінець 60-х – початок 90-х рр.): відновлення і характер громадівського руху. Участь громадівців у відкритті колегії Г.Галагана, створенні історичного товариства —Нестора-літописця», відкритті Південно-Західного відділу Російського географічного товариства та в інших громадсько-політичних акціях. Діяльність М.Драгоманова. Заборона українського слова Емським указом 1876 р. Переслідування громадівців. Активізація громадівського студентського руху в 90-х рр.: створення і діяльність —Братства тарасівців». Діяльність українських студентських громад у другій половині 90-х рр. Загальноукраїнський нелегальний з'їзд студентських громад 1898 р. Опозиційна діяльність земств: опозиційна діяльність чернігівських земців до 1878 р. Земська опозиція у 1880-х рр. Кримськотатарське «національне відродження» XIX ст. Ісмаїл Гаспринський. Польський, єврейський та кримськотатарський рухи в Україні. Польське повстання 1863–1864 рр. та його наслідки для поляків і українців. Громадсько-	58	14
	Тема 3.1. Суспільно-політичний та національний рухи у другій половині XIX ст.	16	4

	політичне та культурне життя єврейського населення. Рекомендовані інформаційні джерела: 1. Іванова Л. Державницька ідея в громадівському русі 60-х рр. XIX ст. // Україна в XX столітті: уроки, проблеми, перспективи. – К., 2001. 2. Іванова Л. Суспільно-політичний рух в Україні в 50-60-х рр. XIX ст. – К., 2000. 3. Іванова Л., Іванченко Р. Суспільно-політичний рух 60-х років XIX ст. в Україні: до проблем становлення ідеології. – К., 2000. 4. Польське національне повстання 1863–1864 рр. на Правобережній Україні: від міфів до фактів : Кол. Монографія / За ред. І. Кривошеї, Н. Моравца. – К., 2017. 5. Терещенко Ю. Довге XIX ст. Спротив асиміляції. – К., 2022. 6. У кігтях двоголавих орлів. Творення модерної нації. Україна під скіпетрами Романових і Габсбургів. - К., 2016. 7. Час народів. Історія України XIX століття: Навчальний посібник / За ред. М. .Мудрого. - Львів, 2016. 8. Ігор Гирич. Персональний сайт історика України https://www.i-hyrych.name/History/NazvaUkraine.htm		
3.2.	Тема 3.2. Політична діяльність таємних організацій, гуртків і груп у другій половині XIX ст. Історіографія. Народолубство. Народницький рух у 1871 – 1878 рр.: гуртки —чайківців». —Ходіння у народ». Діяльність —Землі і волі». Діяльність —південних бунтарів» та —чигиринська змова» 1877 р. Перехід землевольців до політичного терору та масовий наступ на них уряду. Рух радикалів-демократів (народників) у 1879 – 1889 рр.: розпад організації —Земля і воля» на —Народну волю» і —Чорний переділ». Діяльність народовольських та чорнопередільських організацій. Зв'язки громадівських і народницьких організацій: співпраця громадівців і народників	6	2

	Києва, Одеси, Єлисаветграда, Харкова та інших міст. Поширення марксизму і зародження соціал-демократизму: поширення в Україні праць К.Маркса і Ф.Енгельса. С.Подолінський. М.Зібер. Створення та роль групи —Визволення праці у поширенні марксистської літератури. Соціал-демократичні гуртки у Києві, Одесі, Харкові та інших містах. Їх програмні цілі й діяльність. Рекомендовані інформаційні джерела: 1. Борисенко В. Курс української історії. – К., 1998. 2. Світленко С. Л.Жебуньов: від російського народництва до свідомого політичного українства (до 170-річчя від дня народження) / С. Світленко // Український історичний журнал. - 2021. - Число 1.-С.170-182. 3. Терещенко Ю. Довге ХІХ ст. Спротив асиміляції. – К., 2022. 4. Час народів. Історія України ХІХ століття: Навчальний посібник / За ред. М. .Мудрого. - Львів, 2016.		
3.3.	Тема 3.3. Західноукраїнські землі в другій половині ХІХ ст. Історіографія. Еволюція державного устрою Австрійської імперії: скасування конституції 1849 р. Становище Галичини в складі Австрійської імперії до 1860-х рр. Становище Галичини згідно —Федеративної конституції 1860 р. Державний устрій імперії за Конституцією 1867 р. та місце у ній Галичини. Заснування товариства ім. Т.Шевченка у Львові (1873) і перетворення його у НТШ (1893). Соціальні конфлікти: страйки друкарів Львова у 1870 – 1871 рр. та робітників швейних майстерень. Страйк нафтовиків у 1884 р. та інші виступи. Селянські виступи. Віча – як форма боротьби селян за економічні і політичні права. Суспільно-політичний рух: зміст і форми діяльності москвофілів. Ю.Романчук і відродження народовського руху. Зміст і форми діяльності народовців. Русько-українська радикальна партія (1890). Українська соціал-демократична партія (1899). Перенесення центру національного руху на	10	2

	західноукраїнські землі в другій половині XIX ст. Громадсько-політична діяльність І.Франка, М.Павлика, О.Терлецького. Створення УРДП (1890). «Нова ера» - її ініціатори і провідники. «Новий курс» А.Вахнянина і О.Барвінського. Сеймові вибори 1895 р. Вибори 1897 р. і загострення українсько-польського протиріччя. «Україна irredenta» Ю.Бачинського та її значення. Створення «Католицького русько-народного союзу», РУСДП та УНДП (1899). «Руська Рада» – важливий осередок українства на Буковині. Діяльність С.Смаль-Стоцького і М.Василька. Здобутки буковинських українців у боротьбі за місця в сеймі і парламенті. Масова мадяризація українського населення Закарпаття. О.Духнович. Засилля москвофільства в краї. Початки діяльності Ю.Жатковича і А.Волошина. Рекомендовані інформаційні джерела: 1. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX –XX ст. – К., 2019. 2. Литвин М. Проект «Україна». Австрійська Галичина. – Харків, 2016. 3. Терещенко Ю. Довге XIX ст. Спротив асиміляції. – К., 2022. 4. У кігтях двоголавих орлів. Творення модерної нації. Україна під скіпетрами Романових і Габсбургів. - К.,2016. 5. Час народів. Історія України XIX століття: Навчальний посібник / За ред. М. .Мудрого. - Львів, 2016. 6. Чорновол І. П. Польсько-українська угода 1890 – 1894 рр. – Львів, 2000. 7. Шандра В., Аркуша О. Україна в XIX столітті: людність та імперії. – Київ, 2022.		
3.4.	Тема 3.4. Економічне піднесення і загострення соціально-національних суперечностей (1900 – серпень 1914 рр.). Історіографія. Україна в складі Російської та Австро-Угорської імперій: відмінності в державно-політичній	12	4

	структурі. Особливості національного та релігійного складу населення українських земель в складі імперій. Формування станів і соціальна стратифікація населення України, складання національної буржуазії і становлення підприємництва. Соціально-економічний розвиток українських земель в Російській та Австро-Угорській імперіях на початку ХХ ст. Монополізація промисловості. Головні галузі господарства: особливості та регіональні відмінності. Роль іноземного капіталу. Розвиток аграрного капіталізму. Українські політичні партії в підросійській Україні. Їх програмні вимоги та боротьба за національне визволення українського народу. «Самостійна Україна» М. Міхновського. Заснування РУП (1900 р.) і її розкол. Діяльність УНП, «Спілки», УСДРП, УРДП, інших українських політичних об'єднань. Діяльність в Україні загальноросійських політичних партій. Політичне життя Західної України. Діяльність українських і польських політичних партій. Українські фракції в австрійському парламенті та Галицькому сеймі. Зростання українських організацій в Галичині («Січ», «Сокіл», «Пласт»). Основні політичні угруповання: Національно-демократична партія; Соціал-демократична партія; Католицько-руський союз. Опозиційний рух інтелігенції, студентської та учнівської молоді. Виступи робітників і селянства. Опозиція ліберальної інтелігенції. Вчительський, студентський і учнівський рухи. Революційні події в 1905 – 1907 рр.: виступи солдатів, моряків, робітників, селян, інтелігенції, студентів, учнівської молоді. Вплив революції на активізацію національно-визвольного руху: зародження масової української преси. «Хлібороб», «Громадська думка», «Рада» та ін. Є.Чикаленко. Видавнича діяльність. Створення "Просвіти", українських клубів тощо. Українська думська громада у I та II Державних думах: її політична платформа. Українські фракції в австрійському парламенті та галицькому сеймі. Суспільно-політична думка: обґрунтування ідеї		
--	---	--	--

	української національної державності. Становище України після поразки революції 1905 – 1907 рр. Третьочервневий переворот і посилення політичної реакції в країні. Репресії проти українства – закриття українських інституцій, часописів, переслідування національно-свідомих українців. Створення ТУП (1908 р.). М.Грушевський, С.Єфремов. Столипінські реформи. Кардинальні зміни в суспільстві. Аграрна політика Столипіна. Її економічні і політичні наслідки. Масове переселення українських селян на Далекий Схід, у Сибір, Середню Азію, Казахстан. Посилення національного гноблення: обмеження демократичних тенденцій у розвитку культури. Суспільні рухи в Україні у 1910 – 1914 рр. Українське питання у IV Державній думі. Шевченківський ювілей 1914 р. та його заборона. Українські політичні партії напередодні Першої світової війни. Рекомендовані інформаційні джерела: 1. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX –XX ст. – К., 2019. 2. Гунчак Т. Україна: XX століття. – К., 2005. 3. Історія українського селянства. В 2-х т. – К., 2006. – Т. 1. – 2. 4. Каппелер А. Мазепинці, малороси, хохли: українці в етнічній ієрархії Російської імперії // Київська старовина. – 2001. – № 5. – С. 8–20. 5. Каппелер А. Росія як поліетнічна імперія. – Львів, 2005. 6. Литвин М. Проект «Україна». Австрійська Галичина. – Харків, 2016. 7. Реєнт О. Україна в імперську добу (XIX–початок XX ст.). – К., 2003. 8. Терещенко Ю. Довге XIX ст. Спротив асиміляції. – К., 2022. 9. Турченко Г.Ф. Національні і територіальні тенденції в Україні напередодні Першої Світової війни // Наукові праці історичного факультету ЗДУ. – 2002. – Вип. XV. – С. 53 –		
--	---	--	--

	70. 10.Турченко Г.Ф. Соціальний потенціал українського державотворення напередодні Першої Світової війни // Наукові праці історичного факультету ЗДУ. – 2002. – Вип. XIV. – С. 72 – 97. 11.Час народів. Історія України ХІХ століття: Навчальний посібник / За ред. М. .Мудрого. - Львів, 2016.		
3.5.	Тема 3.5. Культура України ХІХ – початку ХХ ст. Особливості розвитку національної культури. Романтизм. Реалізм. Класицизм. Модернізм. Політика російської та австрійської влади щодо української освіти, науки і культури. Наслідки Валуєвського циркуляру і Емського указу для розвитку культури і освіти на Україні. Розвиток освіти. Університети в Україні (Харківський, Київський, Одеський, Львівський, Чернівецький): освітня та наукова діяльність. Духовна освіта. Бібліотеки. Музеї. Діяльність наукових товариств і археографічних комісій. Досягнення науки. Історична школа В.Антоновича. Наукова діяльність М.Грушевського. Стан природничих і точних наук. І.Пулюй. Становлення нової української літератури. І.Котляревський, Т.Шевченко, М.Вовчок, П.Куліш, М.Вовчок, І.Нечуй-Левицький, І.Франко та інші літератори. Піднесення драматургії, театру, музики, архітектури. Образотворче мистецтво. С.Васильківський, М.Пимоненко, І.Труш. М.Лисенко – засновник вітчизняної класичної музики. Релігія та церковне життя на українських землях: православна, греко-католицька, римо-католицька та євангельська церкви, юдеї та мусульмани. Постаті відомих київських митрополитів: Євгеній (Болховитинов) та Філарет (Амфітеатров). Переклад Святого письма українською мовою. П.Морачевський, І.Нечуй-Левицький, П.Куліш, І.Пулюй. Народна творчість, побут і звичаї. Рекомендовані інформаційні джерела: 1. Гирич І. Між наукою і	14	2

	політикою. Історфографічні студії про вчених-концептуалістів. – Тернопіль, 2012. 2. Гирич І. Український Київ кінця ХІХ – початку ХХ ст.: культурологічний есей. – К., 2017. 3. Історія української культури: У 5-ти томах. – К., 2005. – Т. 4. – Кн.1., Кн. 2. 4. Литвин М. Проект «Україна». Австрійська Галичина. – Харків, 2016. 5. Українська ідентичність і мовне питання в Російській імперії: Спроба державного регулювання (1847 – 1914). Збірник документів і матеріалів. – К., 2013. 6. Час народів. Історія України ХІХ століття: Навчальний посібник / За ред. М. Мудрого. - Львів, 2016. 7. Шандра В., Аркуша О. Україна в ХІХ столітті: людність та імперії. – Київ, 2022.		
--	--	--	--

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№	Назва теми	Кількість годин
1.	Формування модерної української нації.	2
2.	Адміністративно-територіальний устрій, політична система та соціально-економічні відносини на українських землях в складі Російської та Австрійської імперій першої половини XIX ст.	4
3.	Особливості українського національного відродження першої половини XIX ст.	4
4.	Суспільно-політичний та національно-визвольні рухи на українських землях першої половини XIX ст.	2
5.	Сорокові роки XIX ст.: новий етап суспільно-політичного руху в Україні	2
6.	Реформи 60-70-х рр. XIX ст. і соціально-економічний розвиток українських земель другої половини XIX ст.	4
7.	Зміни у соціальній та національній структурі української нації другої половини XIX ст.	2
8.	Суспільно-політичний та національний рухи у другій половині XIX ст.	4
9.	Західноукраїнські землі в другій половині XIX ст.	2
10.	Економічне піднесення і загострення соціально-національних суперечностей (1900 – серпень 1914).	2
11.	Культура України XIX – початку XX ст.	2

Семінарське заняття 1.
Змістовий модуль 1.
Україна на початку національно-культурного відродження.

Тема 1.1 Формування модерної української нації.

1. Формування української нації: поняття та чинники.
2. Поняття українського «довгого ХІХ століття».
3. Періодизація історії України ХІХ ст.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Гирич І. Формування модерної української нації: теорія і суспільні виклики (ХІХ – початок ХХ ст.). – Тернопіль, 2014.
2. Грицак Я. Вступ. Що таке новітня історія України // Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації ХІХ – ХХ ст. – К., 2019.
3. Єсельчик С. Українофіли: світ українських патріотів другої половини ХІХ ст. – К., 2010.
4. Лисяк-Рудницький І. Інтелектуальні початки нової України // Лисяк-Рудницький І. Історичні есе. – К., 2019. – Т.1. – С. 173 – 191.
5. Лисяк-Рудницький І. Роля України в новітній історії // Лисяк-Рудницький І. Історичні есе. – К., 2019. – Т.1. – С. 145 – 171.
6. Лисяк-Рудницький І. Структура української історії в ХІХ столітті // Лисяк-Рудницький І. Історичні есе. – К., 2019. – Т.1. – С. 193 – 202.
7. У кігтях двоглавих орлів. Творення модерної нації. Україна під скіпетрами Романових і Габсбургів. - К., 2016.
8. Час народів. Історія України ХІХ століття: Навчальний посібник / За ред. М. .Мудрого. - Львів, 2016.

Тема 1.2. Адміністративно-територіальний устрій, політична система та соціально-економічні відносини на українських землях в складі Російської та Австрійської імперій першої половини ХІХ ст.

1. Адміністративно-територіальний устрій українських земель в складі Російської імперії. Інтеграція українських земель і російська влада.
2. Адміністративно-територіальний устрій українських земель в складі Австрійської імперії. Організація австрійської державної влади в Галичині, Буковині, Закарпатті.
3. Етнічний склад населення України.
4. Соціальна структура українського суспільства у першій половині ХІХ ст.
5. Розвиток українських міст та містечок в першій половині ХІХ ст.

Рекомендовані інформаційні джерела:

8. Борисенко В. Курс української історії. – К., 1998.
9. Донік О. Україна: у складі двох імперій (остання чверть ХVІІІ - перша половина ХІХ ст.). – К., 2011.

10. Історія України: історико-економічне дослідження в 2-х томах. – К., 2011. – Т.1.
11. Рєєнт О. Україна в імперську добу (XIX– початок XX ст.). – К,2003.
12. Терещенко Ю. Довге XIX ст. Спротив асиміляції. – К., 2022.
13. Час народів. Історія України XIX століття: Навчальний посібник / За ред. М. .Мудрого. - Львів, 2016.
14. Шандра В., Аркуша О. Україна в XIX столітті: людність та імперії. – Київ, 2022.

Тема 1.3. Особливості українського національного відродження першої половини XIX ст.

1. Вплив Романтизму на розвиток українського національного руху. Становлення української національної літератури. Харківська школа романтиків.
2. Перші мовознавчі дослідження. Дискусія про українську мову в 30-40-х роках XIX ст.
3. Становлення української історичної науки. Формування наукових центрів (Київ, Харків, Полтава, Одеса, Львів).
4. Причини та особливості національного відродження в західноукраїнських землях. Перемишльська група.
5. Діяльність —Руської трійці» та її роль у пробудженні національної свідомості. М.Шашкевич, Я.Головацький, І.Вагилевич.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Борисенко В. Курс української історії. – К., 1998.
2. Гирич І. Формування модерної української нації: теорія і суспільні виклики (XIX – початок XX ст.). – Тернопіль, 2014.
3. Грицак Я. Подолати минуле. Глобальна історія України. – К., 2021, 2022.
4. Грицак Я. Руслан, Богдан і Мирон: три приклади конструювання ідентичності серед галицьких русино-українців // Україна модерна. – 2003. – Ч. 8. – С. 25-50.
5. Земський Ю. Зародження модерного націотворення: монографія. – Городок, 2018.
6. Іванова Л. Г. Національна ідея в українській суспільно-політичній думці (Іполовина XIX століття). – К., 2010.
7. Мозер М. Історія української мови. – К., 2018.
8. Плохій С. Козацький міф. Історія і націєтворення в епоху імперій. – К., 2013.
9. Терещенко Ю. Довге XIX ст. Спротив асиміляції. – К., 2022.
10. У кігтях двоголавих орлів. Творення модерної нації. Україна під скіпетрами Романових і Габсбургів. - К.,2016.
11. Час народів. Історія України XIX століття: Навчальний посібник / За ред. М. .Мудрого. - Львів, 2016.

12. Шашкевич М. Русини. Голос галичан / Упоряд. Ф. Стеблій. – Львів, 2011.

1.4. Суспільно-політичний та національно-визвольні рухи на українських землях першої половини XIX ст.

1. Утворення та діяльність масонських лож.
2. Декабристський рух в Україні: передумови виникнення та основні ідеї програмних документів.
3. Вплив польського визвольного руху 1830 – 1831 рр. на національний рух в Україні.
4. Українське питання в польському русі наприкінці 30 – середині 50-х років XIX ст.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Борисенко В. Курс української історії. – К., 1998.
2. Від інсурекції Костюшка до 1830 р. Поляки на Правобережній Україні: від міфів до фактів : Кол. монографія / За ред. І. Кривошеї, Н. Моравца. – К., 2017.
3. Іванова Л. Г. Національна ідея в українській суспільно-політичній думці (Іполовина XIX століття). – К., 2010.
4. Крижанівська О. Таємні організації в Україні. Масонський рух у XVIII – на початку XX ст. https://chtyvo.org.ua/authors/Kryzhanovska_Oksana/Taiemni_orhanizatsii_masonskyi_rukh_v_Ukraini/
5. Терещенко Ю. Довге XIX ст. Спротив асиміляції. – К., 2022.
6. У кігтях двоголавих орлів. Творення модерної нації. Україна під скіпетрами Романових і Габсбургів. - К., 2016.
7. Час народів. Історія України XIX століття: Навчальний посібник / За ред. М. Мудрого. - Львів, 2016.

Змістовий модуль 2.

Суспільно-політичний та економічний розвиток українського суспільства в 40 – 90-х рр. XIX ст.

2.1. Сорокові роки XIX ст.: новий етап суспільно-політичного руху в Україні

1. Утворення Кирило-Мефодієвського товариства.
2. Державницькі концепції програмних документів Кирило-Мефодіївського товариства («Книга буття українського народу», Статут).
3. Вплив революційних подій 1848 р. на розвиток українського національного руху в Галичині, Закарпатті та Буковині.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Іванова Л. Г. Національна ідея в українській суспільно-політичній думці (Іполовина XIX століття). – К., 2010.
2. Іванова Л., Доценко О. Кирило-мефодіївське товариство: його роль у духовному відродженні України. – К., 2001.
3. Терещенко Ю. Довге XIX ст. Спротив асиміляції. – К., 2022.
4. У кігтях двоголавих орлів. Творення модерної нації. Україна під скіпетрами Романових і Габсбургів. - К., 2016.
5. Час народів. Історія України XIX століття: Навчальний посібник / За ред. М. .Мудрого. - Львів, 2016.

2.2. Реформи 60-70-х рр. XIX ст. і соціально-економічний розвиток українських земель другої половини XIX ст.

1. Україна в Кримській війні 1853 – 1856 рр.
2. Велика реформа 1861 р.: підготовка та особливості проведення в українських губерніях.
3. Військова, судова, земська, міська та фінансова реформи в українських губерніях.
4. Розвиток промисловості, міст, торгівлі.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Від мурів до бульварів: творення модерного міста в Україні (кінець XVIII – початок XX ст.). – К., 2019.
2. Водотика Т. Історії успіху: видатні українські бізнесмени XIX ст. – Х., 2020.
3. Водотика Т. Простір можливостей. Україна в добу заліза та пари. – К., 2018.
4. Грицак Я. Подолати минуле. Глобальна історія України. – К., 2021, 2022.
5. Донік О. Україна: у переддень та в добу ліберальних реформ 1860—1870-х років. – К., 2011.
6. Присяжнюк Ю. Українське селянство Наддніпрянської України: соціоментальна історія другої половини XIX – початку XX ст. – Черкаси, 2007.
7. Реєнт О. Велика реформа 1861 р.: погляд із XXI ст. //Проблеми історії України XIX – початку XXI ст. – К., 2011. – Вип. XVIII.
8. Реєнт О. Україна в імперську добу (XIX – початок XX ст.). – К., 2003.
9. Темірова Н. Поміщики України в 1861 – 1917 рр.: соціально-економічна еволюція. – Донецьк, 2003.
10. Терещенко Ю. Довге XIX ст. Спротив асиміляції. – К., 2022.
11. У кігтях двоголавих орлів. Творення модерної нації. Україна під скіпетрами Романових і Габсбургів. - К., 2016.

Тема 2.3. Зміни у соціальній та національній структурі української нації другої половини XIX ст.

1. Народонаселення українських земель наприкінці XIX ст.
2. Міграція українців в межах Російської імперії.
3. Еміграція українців в США, Канаду, Бразилію та Аргентину.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Алієв Р. Д. Реєміграція кримських татар у 1860-х рр. // Український історичний журнал. - 2014. - № 4.
2. Борисенко В. Курс української історії. – К., 1998.
3. Історія українського селянства. В 2-х т. – К., 2006. – Т. 1. – 2.
4. Качараба С. Еміграція з Західної України. Львів, 2003.
5. Качараба С. Український світ за океаном // Локальна історія. – 2021. 21 лютого. URL <https://localhistory.org.ua/videos/bez-bromu/diaspora-stepan-kacharaba/>
6. У кігтях двоглавих орлів. Творення модерної нації. Україна під скіпетрами Романових і Габсбургів. - К., 2016.
7. Час народів. Історія України XIX століття: Навчальний посібник / За ред. М. Мудрого. - Львів, 2016.

Змістовий модуль 3.

Активізація суспільно-політичного та національного життя в Україні другої половини XIX ст. – початку XX ст.

Тема 3.1. Суспільно-політичний та національний рухи у другій половині XIX ст.

1. Місце української громади Петербурга в суспільно-політичному русі України. Журнал «Основа».
2. Перший етап громадського руху.
3. Польське повстання 1863–1864 рр. та реакція на нього української громадськості.
4. Особливості другого етапу громадського руху.
5. М. Драгоманов у суспільно-політичному русі України останньої третини XIX ст.
6. Третій етап. Активізація громадського студентського руху в 90-х роках XIX ст. Діяльність Братства тарасівців.
7. Опозиційна діяльність земств.
8. Ідейні основи українського руху у другій половині XIX століття.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Іванова Л. Державницька ідея в громадському русі 60-х рр. XIX ст. // Україна в XX столітті: уроки, проблеми, перспективи. – К., 2001.
2. Іванова Л. Суспільно-політичний рух в Україні в 50-60-х рр. XIX ст. – К., 2000.

3. Іванова Л., Іванченко Р. Суспільно-політичний рух 60-х років XIX ст. в Україні: до проблем становлення ідеології. – К., 2000.
4. Польське національне повстання 1863–1864 рр. на Правобережній Україні: від міфів до фактів : Кол. Монографія / За ред. І. Кривошеї, Н. Моравца. – К., 2017.
5. Терещенко Ю. Довге XIX ст. Спротив асиміляції. – К., 2022.
6. У кігтях двоголавих орлів. Творення модерної нації. Україна під скіпетрами Романових і Габсбургів. - К., 2016.
7. Час народів. Історія України XIX століття: Навчальний посібник / За ред. М. Мудрого. - Львів, 2016.
8. Ігор Гирич. Персональний сайт історика України <https://www.i-hyrych.name/History/NazvaUkraina.htm>

Тема 3.3. Західноукраїнські землі в другій половині XIX ст.

1. Становище українців в імперії Габсбургів у другій половині XIX ст. Українське представництво в австрійському парламенті, Галицькому та Буковинському сеймах.
2. Український народовський рух, москвофільство і польський національний рух.
3. Діяльність Наукового товариства ім. Т.Шевченка.
4. Створення перших українських політичних партій в Галичині.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX –XX ст. – К., 2019.
2. Литвин М. Проект «Україна». Австрійська Галичина. – Харків, 2016.
3. Терещенко Ю. Довге XIX ст. Спротив асиміляції. – К., 2022.
4. У кігтях двоголавих орлів. Творення модерної нації. Україна під скіпетрами Романових і Габсбургів. - К., 2016.
5. Час народів. Історія України XIX століття: Навчальний посібник / За ред. М. Мудрого. - Львів, 2016.
6. Чорновол І. П. Польсько-українська угода 1890 – 1894 рр. – Львів, 2000.
7. Шандра В., Аркуша О. Україна в XIX столітті: людність та імперії. – Київ, 2022.

Тема 3.4. Економічне піднесення і загострення соціально-національних суперечностей (1900 – серпень 1914 рр.).

1. Діяльність політичних партій в Україні. Створення та основні ідеї українських партій в Російській та Австро-Угорській імперіях.
2. Революційні події і національно-визвольний рух в Україні 1905 – 1907рр.
3. Діяльність українців в Державних Думах.

4. Характерні риси соціально-економічного розвитку України. Соціальна структура українського суспільства на початку ХХ ст.
5. Особливості проведення столипінської аграрної реформи в Україні.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації ХІХ –ХХ ст. – К., 2019.
2. Гунчак Т. Україна: ХХ століття. – К., 2005.
3. Історія українського селянства. В 2-х т. – К., 2006. – Т. 1. – 2.
4. Каппелер А. Мазепинці, малороси, хохли: українці в етнічній ієрархії Російської імперії // Київська старовина. – 2001. – № 5. – С. 8–20.
5. Каппелер А. Росія як поліетнічна імперія. – Львів, 2005.
6. Литвин М. Проект «Україна». Австрійська Галичина. – Харків, 2016.
7. Ресент О. Україна в імперську добу (ХІХ– початок ХХ ст.). – К,2003.
8. Терещенко Ю. Довге ХІХ ст. Спротив асиміляції. – К., 2022.
9. Турченко Г.Ф. Національні і територіальні тенденції в Україні напередодні Першої Світової війни // Наукові праці історичного факультету ЗДУ. – 2002. – Вип. XV. – С. 53 – 70.
10. Турченко Г.Ф. Соціальний потенціал українського державотворення напередодні Першої Світової війни // Наукові праці історичного факультету ЗДУ. – 2002. – Вип. XIV. – С. 72 – 97.
11. Час народів. Історія України ХІХ століття: Навчальний посібник / За ред. М. .Мудрого. - Львів, 2016.

Тема 3.5. Культура України ХІХ – початку ХХ ст.

1. Особливості розвитку культури України.
2. Розвиток початкової, середньої і вищої освіти.
3. Мистецтво: театральне, музичне і образотворче.
4. Фольклор, побут та народне декоративно-ужиткове мистецтво.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Гирич І. Між наукою і політикою. Історіографічні студії про вчених-концептуалістів. – Тернопіль, 2012.
2. Гирич І. Український Київ кінця ХІХ – початку ХХ ст.: культурологічний есей. – К., 2017.
3. Історія української культури: У 5-ти томах. – К., 2005. – Т. 4. – Кн.1., Кн. 2.
4. Литвин М. Проект «Україна». Австрійська Галичина. – Харків, 2016.
5. Українська ідентичність і мовне питання в Російській імперії: Спроба державного регулювання (1847 – 1914). Збірник документів і матеріалів. – К., 2013.
6. Час народів. Історія України ХІХ століття: Навчальний посібник / За ред. М. .Мудрого. - Львів, 2016.
7. Шандра В., Аркуша О. Україна в ХІХ столітті: людність та імперії. – Київ, 2022

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

№ з/п	Назви модулів і тем	Зміст завдань до СРС	Форми виконання/звітності
1	Тема 1. 1. Формування модерної української нації.	З'ясувати особливості процесів модерного націотворення, особливості підходів до періодизації історії України «довгого» ХІХ ст. на основі теоретичних напрацювань сучасних науковців.	Аналіз наукової праці по проблематиці Усна відповідь.
2	Тема 1. 2. Адміністративно-територіальний устрій, політична система та соціально-економічні відносини на українських землях в складі Російської та Австрійської імперій першої половини ХІХ ст.	Розкрити особливості адміністративно-територіального устрою, політичної системи та соціально-економічних відносин на українських землях першої половини ХІХ ст.	Усна відповідь
3	Тема 1. 3. Особливості українського національного відродження першої половини ХІХ ст.	Охарактеризувати особливості українського національного руху в Австрійській та Російській імперії, визначати відмінні риси та спільні тенденції розвитку	Участь у дискусії «Національна відродження» чи націєтворення»
4	Тема 1.4. Суспільно-політичний та національно-визвольні рухи на українських землях першої половини ХІХ ст.	На основі опрацювання сучасної наукової літератури визначити вплив діяльності масонських організацій на формування самосвідомості українців, а також проаналізувати	Усна відповідь Модульна контрольна робота 1

		еволюцію поглядів польських політичних кіл та інтелектуальних середовищ у ставленні до України та українців.	
5	Тема 2.1 Сорокові роки ХІХ ст.: новий етап суспільно-політичного руху в Україні	Визначити особливості політичних поглядів діячів Кирило-Мефодієвського товариства, проаналізувати проекти «Конституції» Г.Андрузького	Аналіз джерел по темі. Усна відповідь
6	Тема 2.2 Реформи 60-70-х рр. ХІХ ст. і соціально-економічний розвиток українських земель другої половини ХІХ ст.	Проаналізувати особливості індустріалізації, як однієї із найважливіших складових загальної модернізації суспільства	Мультимедійні презентації, присвячені діяльності українських промисловців-підприємців, а також розвитку міст на території українських земель в другій половині ХІХ ст.
7	Тема 2.3 Зміни у соціальній та національній структурі української нації другої половини ХІХ ст.	Охарактеризувати етнічний склад населення підросійської України за матеріалами перепису 1897 р. Вказати регіональні відмінності в мовно-етнічному складі населення українських губерній. Розкрити причини реєміграції кримських татар	Аналіз наукової праці по проблематиці Усна відповідь. Модульна контрольна робота 2
8	Тема 3.1 Суспільно-політичний та національний рух у другій половині ХІХ ст.	Визначати внесок українських інтелектуалів у суспільно-політичне життя українського соціуму, а також роль І.Гаспринського у дискусії про національну ідентичність кримських татар	Есе на тему: «Внесок українських інтелектуалів у суспільно-політичне життя українського соціуму (др.пол.ХІХ ст.) Доповіді присвячені окремим постатям

			національних рухів (В.Антонович, О.Кониський, П.Чубинський, М.Драгоманов та ін) Усна відповідь
9	Тема 3.2 Політична діяльність таємних організацій, гуртків і груп у другій половині XIX ст.	Визначати сутність поняття «народництво»/ «народолюбство» та місце загальноросійських суспільно-політичних течій у суспільному житті України	Усна відповідь
10	Тема 3.3 Західноукраїнські землі в другій половині XIX ст.	Охарактеризувати національно-політичні орієнтації в українському суспільстві в Галичині, на Буковині й Закарпатті: полонофільство, москвофільство, українофільство: причини їх появи, взаємодію і наслідки	Усна відповідь
11	Тема 3.4 Економічне піднесення і загострення соціально-національних суперечностей (1900 – серпень 1914 рр.).	Визначити особливості українського руху в Російській та Австро-Угорській імперіях. Окреслити уявлення українських діячів про політичне майбутнє України в умовах обох імперій, порівняти погляди.	Аналіз наукової статті по проблематиці Усна відповідь
12	Тема 3.5 Культура України XIX – початку XX ст.	Охарактеризувати розвиток літератури, мови, театру, мистецтва, освіти, живопису та архітектури України XIX – початку XX ст.	Мультимедійні презентації, присвячені розвитку культури України XIX – початку XX ст Модульна контрольна робота 3

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Оцінювання навчальних досягнень здійснюється відповідно до «Положенням про організацію освітнього процесу в УДУ імені Михайла Драгоманова», що було затверджене Вченою радою університету 26 січня грудня 2023 р. протокол № 2.

Оцінювання рівня навчальних досягнень студентів із навчальної дисципліни «Історія України XIX – поч. XX ст.» здійснюється протягом вивчення курсу засобами усного, письмового та дистанційного контролю у формі поточного, модульного та підсумкового оцінювання.

Поточний контроль знань студентів здійснюється за модульно-рейтинговою системою оцінювання, перевіряє і фіксує рівень компетентностей здобувачів вищої освіти відповідно до засвоєних теми, змістового модуля, загалом навчальної дисципліни. Поточний контроль та оцінювання знань студентів проводиться в формах: заслуховування студентських виступів, рецензування та опонування доповідей студентів на семінарських заняттях; участі студентів в наукових дискусіях по проблематиці курсу; усного опитування під час семінарських занять; тематичних письмових контрольних робіт (у вигляді розгорнутих питань і тестування); виконання індивідуальних творчих завдань (есе, рефератів, науково-творчих робіт).

Вивчення модуля навчальної програми закінчується модульною контрольною роботою, метою якої є перевірка рівня теоретичних знань та умінь їх застосовувати у практичній діяльності. Модульна контрольна робота складається із завдань різних рівнів складності.

Модульний контроль навчальних досягнень студентів може проводитися також у формі тестування, зокрема дистанційного (через сторінку навчальної дисципліни у системі Moodle).

Отримані студентом бали формують оцінку поточного контролю, що в цілому може бути в межах 0-60 балів.

ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Підсумковий контроль успішності навчання здобувачів вищої освіти здійснюється у формі екзамену.

При підсумковому семестровому контролі у формі іспиту підсумкова оцінка за опанування курсу визначається як сума результатів поточного та підсумкового оцінювання. Зокрема, за виконання завдань поточного контролю здобувач може набрати 0-60 балів, за виконання завдань підсумкового контролю (іспиту) - 0-40 балів, так що максимальний загальний бал оцінювання складає 100 балів.

Іспит відбувається у письмовій формі на платформі Moodle (тестові питання та 2 розгорнуті питання). При оцінюванні відповіді студента пріоритетними критеріями є: повнота і логічність відповіді, власне бачення проблеми та ґрунтовні висновки, знання фактичного матеріалу.

Якщо здобувач за результатами підсумкової атестації набрав від 0 до 34 балів, він повинен пройти повторне вивчення навчальної дисципліни відповідно до порядку, визначеного в університеті, і лише після цього перескладати підсумковий контроль на загальних підставах.

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Формування української нації: поняття та чинники.
2. Етапи українського національно-визвольного руху та їхні визначальні риси.
3. Періодизація історії України XIX ст. Поняття українського «довгого XIX століття».
4. Схема історії України XIX – початку XX ст. О.Оглоблина.
5. Українські землі в складі Російської імперії в першій половині XIX ст.: політико-адміністративний устрій, територія, населення.
6. Українські землі в складі Австрійської імперії в першій половині XIX ст.: політико-адміністративний устрій, територія, населення.
7. Розвиток промисловості та формування нових виробничих відносин на українських землях у першій половині XIX ст.
8. Сільськогосподарське виробництво і характер аграрних відносин на українських землях першої половини XIX ст.
9. Розвиток міст, як центрів виробництва і торгівлі в Україні в першій половині XIX ст.
10. Зміни в соціальній структурі українського суспільства у першій половині XIX ст.
11. Суспільно-політичні настрої в Україні під впливом французько-російської війни 1812 р.
12. Вплив Романтизму на розвиток українського національного руху. Харківська школа романтиків. Становлення української національної літератури.
13. Становлення українознавства, як науки. Значення фольклору та етнографії в дослідженні національних ознак українців.
14. Становлення української історичної науки в першій половині XIX ст. Формування наукових центрів.
15. Перші мовознавчі дослідження в Україні. Дискусія про українську мову 30-40-х рр. XIX ст.
16. Утворення та діяльність масонських лож в Україні першої чверті XIX ст.
17. Декабристський рух в Україні. Програмні документи Південного таємного товариства і «Товариства об'єднаних слов'ян».
18. Таємний студентський політичний гурток у Харкові й політизоване вільнодумство у Ніжинській гімназії в 20-30-х рр. XIX ст.
19. Польське повстання 1830 – 1831 рр. у Правобережній Україні і його наслідки.

20. Українське питання в польському русі наприкінці 30 – середині 50-х років XIX ст. Діяльність таємної організації "Співдружність польського народу".
21. Роль греко-католицького духовенства в політичному і культурному житті західноукраїнських. Діяльність І.Могилянського, Д.Зубрицького.
22. Діяльність —Руської трійці та її роль у пробудженні національної свідомості. М.Шашкевич, Я.Головацький, І.Вагилевич.
23. Створення, склад і програмні документи Кирило-Мефодіївського товариства.
24. Діяльність кирило-мефодіївців. Значення товариства для українського національно-визвольного руху.
25. Т.Шевченко в українському національно-визвольному русі і становленні національної ідентичності.
26. Вплив революційних подій 1848 р. на розвиток українського національного руху в Галичині, Закарпатті та Буковині.
27. Діяльність Головної Руської Ради. Перший досвід парламентської діяльності.
28. Селянський рух на західноукраїнських землях під час революції 1848 р. і скасування панщини.
29. Події 1848 р. на Буковині і Закарпатті. А.Добрянський.
30. Україна в Кримській війні 1853 – 1856 рр.
31. Переселення кримських татар після Кримської війни 1853 – 1856 рр. Реєміграція кримських татар.
32. Велика реформа 1861 р.: підготовка та проведення в українських губерніях.
33. Розвиток сільського господарства України після відміни кріпацтва у 1861 р. Зміни в розвитку селянських і поміщицьких господарств.
34. Промисловий розвиток Півдня України в другій половині XIX ст.
35. Становлення і розвиток гірничодобувної, металургійної, металообробної та машинної індустрії в пореформеній Україні.
36. Розвиток залізничного гужового та водного транспорту України у 60 – 90-х рр. XIX ст.
37. Вплив судової та військової реформ 60 – 70-х рр. XIX ст. на українське суспільство.
38. Земська, міська та фінансова реформи в українських губерніях.
39. Польське повстання 1863–1864 рр. та реакція на нього української громадськості.
40. Міграція українців в межах Російської імперії у другій половині XIX ст.
41. Діяльність земств на території України в 60 – 90-х рр. XIX ст.
42. Народницький рух в Україні 1871 – 1878 рр.
43. Місце української громади Петербурга в загальногромадівському русі. Журнал "Основа".
44. Наукові та суспільно-політичні погляди М.Костомарова.
45. Перший етап громадівського руху. Валуєвський циркуляр 1863 р.

46. Другий етап громадівського руху в Україні.
47. М. Драгоманов у суспільно-політичному русі України останньої третини XIX ст.
48. Третій етап громадівського руху. Активізація студентського руху в Україні у 90-х рр. XIX ст. Діяльність Братства тарасівців.
49. Поширення марксизму і зародження соціал-демократизму в Україні наприкінці XIX ст.
50. Еволюція державного устрою Австрійської імперії другої половини XIX ст. та становище в ній українських земель.
51. Еміграція українців в США, Канаду, Бразилію та Аргентину у другій половині XIX ст.
52. Створення і діяльність Наукового товариства ім. Т. Шевченка
53. Український народовський рух, москвофільство і польський національний рух в західноукраїнських землях другої половини XIX ст.
54. Утворення та діяльність українських політичних партій у Галичині.
55. І. Франко і розвиток суспільно-політичної думки в західноукраїнських землях другої половини XIX ст. – поч. XX ст.
56. Кримськотатарське відродження XIX століття (Ісмаїл Гаспринський).
57. Становлення нової української художньої літератури першої половини XIX ст.
58. Переклад Святого письма українською мовою. П. Морачевський, І. Нечуй-Левицький, П. Куліш, І. Пулюй.
59. Греко-католицька церква в Російській та Австрійській імперіях в першій половині XIX ст.
60. Розвиток початкової і середньої освіти на українських землях у другій половині XIX ст.
61. Університети в українських землях другої половини XIX ст.: освітня та наукова діяльність.
62. Українська література другої половини XIX ст. – на початку XX ст.
63. Розвиток української історичної науки у другій половині XIX ст.
64. Архітектура, скульптура, живопис і графіка в Україні у другій половині XIX ст.
65. Українська музика, драматургія і театр у другій половині XIX ст.
66. Українська народна творчість, побут і декоративно-ужиткове мистецтво другої половини XIX ст.
67. Населення та територія українських земель на початку XX ст.
68. Адміністративно-політичний поділ українських земель на початку XX ст.
69. Соціально-економічне становище українських земель в складі Російської імперії на початку XX ст.
70. Соціально-економічне становище українських земель в складі Австро-Угорської імперії на початку XX ст.
71. Характерні риси промислового розвитку українських земель в складі Російської та Австро-Угорської імперій на початку XX ст.

72. Українське представництво в австрійському парламенті, Галицькому та Буковинському сеймах.
73. Соціальна структура українського суспільства на початку XX ст.
74. Столипінська аграрна реформа: особливості проведення в Україні та наслідки.
75. Створення українських політичних партій в Російській імперії. Їх програмні вимоги та політична діяльність на початку XX ст.
76. РУП: створення, діяльність та ідеологічна еволюція. М. Міхновський.
77. Події революції 1905 – 1907 рр. в Україні. Діяльність українських парламентських громад у I та II Державних Думах.
78. Український політичний та національно-культурний рух у 1907—1914 рр. «Українське питання» в III і IV Державних Думах.
79. Роль «Просвіти» в культурно-громадському житті Наддніпрянської України початку XX ст.
80. Діяльність політичних, національно-культурних і військово-спортивних організацій на західноукраїнських землях на початку XX ст.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Поточний контроль				Сума балів
Види робіт	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	
Усні відповіді на семінарах	10	10	10	30
Робота на лекціях	-	-	-	5
Модульна контрольна робота	5	5	5	15
Науково-творче завдання (мультимедійна презентація)	-	5	5	10
Всього	15	20	20	60
Екзамен				40
Підсумкова оцінка				100

**ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ УНІВЕРСИТЕТУ З
ПЕРЕВЕДЕННЯМ
В НАЦІОНАЛЬНУ ШКАЛУ ТА ШКАЛУ ECTS**

Статистичний розподіл позитивних оцінок (%)	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
			для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
	90 – 100	A	відмінно	зараховано
	80-89	B	добре	
	70-79	C		
	65-69	D	задовільно	
	60-64	E		
	35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням освітнього компонента	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням освітнього компонента

ОСНОВНІ Й ДОПОМІЖНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ВИВЧЕННЯ КУРСУ

Основні

1. Борисенко В. Курс української історії. – К., 1998.
2. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX–XX ст. – К., 2019.
3. Грицак Я. Подолати минуле. Глобальна історія України. – К., 2021, 2022.
4. Економічна історія України: історико-економічне дослідження в 2-х томах. – К., 2011. – Т. 1 – 2.
5. Іванова Л. Г. Національна ідея в українській суспільно-політичній думці (Іполовина XIX століття). – К., 2010.
6. Іванова Л.Г., Доценко О.Г. Український суспільно-політичний рух у другій половині XIX ст. – К., 2010.
7. Історія українського селянства. В 2-х т. – К., 2006. – Т. 1. – 2.
8. Історія української культури. В 5-ти т. – К., 2001 – 2011. – Т. 1 – 5.
9. Терещенко Ю. Довге XIX ст. Спротив асиміляції. – К., 2022.
10. У кігтях двоглавих орлів. Творення модерної нації. Україна під скіпетрами Романових і Габсбургів. - К., 2016.
11. Час народів. Історія України XIX століття: Навчальний посібник / За ред. М. Мудрого. - Львів, 2016.
12. Шандра В., Аркуша О. Україна в XIX столітті: людність та імперії. – Київ, 2022.

Допоміжні

1. Ададуров В. «Наполеоніда» на Сході Європи: уявлення, проекти та діяльність уряду Франції щодо південно-західних окраїн Російської імперії на початку XIX століття. – Львів, 2007.
2. Алієв Р. Д. Реєміграція кримських татар у 1860-х рр. // Український історичний журнал. - 2014. - № 4.
3. Борисенко В., Непорожня Г. Суспільно-політична діяльність учителів і учнівської молоді України в 1899 – перша половина 1907 рр. – К., 2002.
4. Від інсуреції Костюшка до 1830 р. Поляки на Правобережній Україні: від міфів до фактів : Кол. монографія / За ред. І. Кривошеї, Н. Моравца. – К., 2017.
5. Від мурів до бульварів: творення модерного міста в Україні (кінець XVIII – початок XX ст.). – К., 2019.
6. Водотика Т. Історії успіху: видатні українські бізнесмени XIX ст. – Х., 2020.
7. Водотика Т. Простір можливостей. Україна в добу заліза та пари. – К., 2018.

8. Гирич І. Між наукою і політикою. Історфографічні студії про вчених-концептуалістів. – Тернопіль, 2012.
9. Гирич І. Український Київ кінця XIX – початку XX ст.: культурологічний есей. – К., 2017.
10. Гирич І. Формування модерної української нації: теорія і суспільні виклики (XIX – початок XX ст.). – Тернопіль, 2014.
11. Грицак Я. Руслан, Богдан і Мирон: три приклади конструювання ідентичності серед галицьких русино-українців // Україна модерна. – 2003. – Ч. 8. – С. 25-50.
12. Гунчак Т. Україна: XX століття. – К., 2005.
13. Донік О. Україна: у переддень та в добу ліберальних реформ 1860—1870-х років. – К., 2011.
14. Донік О. Україна: у складі двох імперій (остання чверть XVIII - перша половина XIX ст.). – К., 2011.
15. Дорошенко Д. Мої спогади про давнє минуле. – К., 2007.
16. Єсельчик С. Українофіли: світ українських патріотів другої половини XIX ст. – К., 2010.
17. Земський Ю. Зародження модерного націотворення: монографія. – Городок, 2018.
18. Іванова Л. Державницька ідея в громадівському русі 60-х рр. XIX ст. // Україна в XX столітті: уроки, проблеми, перспективи. – К., 2001.
19. Іванова Л. Суспільно-політичний рух в Україні в 50-60-х рр. XIX ст. – К., 2000.
20. Іванова Л. Харківська громада // Вісник Академії праці і соціальних відносин федерації профспілок України. – К., 2000.
21. Іванова Л., Доценко О. Кирило-мефодіївське товариство: його роль у духовному відродженні України. – К., 2001.
22. Іванова Л., Іванченко Р. Суспільно-політичний рух 60-х років XIX ст. в Україні: до проблем становлення ідеології. – К., 2000.
23. Історія України: історико-економічне дослідження в 2-х томах. – К., 2011. – Т.1.
24. Історія української культури: У 5-ти томах. – К., 2005. – Т. 4. – Кн.1., Кн. 2.
25. Каппелер А. Мазепинці, малороси, хохли: українці в етнічній ієрархії Російської імперії // Київська старовина. – 2001. – № 5. – С. 8–20.
26. Каппелер А. Нерівні брати. Українці та росіяни від середньовіччя до сучасності. Чернівці, 2018.
27. Каппелер А. Росія як поліетнічна імперія. – Львів, 2005.
28. Качараба С. Еміграція з Західної України. Львів, 2003.
29. Качараба С. Український світ за океаном // Локальна історія. – 2021. 21 лютого. URL <https://localhistory.org.ua/videos/bez-bromu/diaspora-stepan-kacharaba/>
30. Коляда І. А. Українська інтелігенція в Росії: суспільно-політична та соціально-культурна діяльність (друга половина XIX – початок XX ст.). – К., 2010.

31. Крижанівська О. Поміщицькі селяни Правобережної України у 30 – 50-х рр. XIX ст. (умови життя, суспільно-політичний світогляд, соціальний темперамент). – К., 2008.
32. Крижанівська О. Таємні організації в Україні. Масонський рух у XVIII – на початку XX ст. https://chtyvo.org.ua/authors/Kryzhanovska_Oksana/Taiemni_orhanizatsii_masonskyi_rukh_v_Ukraini/
33. Лисяк-Рудницький І. Інтелектуальні початки нової України // Лисяк-Рудницький І. Історичні есе. – К., 2019. – Т.1. – С. 173 – 191.
34. Лисяк-Рудницький І. Роля України в новітній історії // Лисяк-Рудницький І. Історичні есе. – К., 2019. – Т.1. – С. 145 – 171.
35. Лисяк-Рудницький І. Структура української історії в XIX столітті // Лисяк-Рудницький І. Історичні есе. – К., 2019. – Т.1. – С. 193 – 202.
36. Лисяк-Рудницький І. Український національний рух напередодні Першої світової війни // Лисяк Рудницький І. Історичні есе. – Т. 1. – К., 2019. – С. 471 – 483.
37. Литвин М. Проект «Україна». Австрійська Галичина. – Харків, 2016.
38. Мозер М. Історія української мови. – К., 2018.
39. Мозер М. Причинки до історії української мови. – Харків, 2009.
40. Народження країни. Від краю до держави. Назва, символіка, територія і кордони України. – Х., 2016.
41. Плохій С. Козацький міф. Історія і націєтворення в епоху імперій. – К., 2013.
42. Політичний терор і тероризм в Україні (XIX – XX ст.). – К., 2002.
43. Польське національне повстання 1863–1864 рр. на Правобережній Україні: від міфів до фактів : Кол. Монографія / За ред. І. Кривошеї, Н. Моравца. – К., 2017.
44. Присяжнюк Ю. Українське селянство Наддніпрянської України: соціоментальна історія другої половини XIX – початку XX ст. – Черкаси, 2007.
45. Реєнт О. Велика реформа 1861 р.: погляд із ХХІст. //Проблеми історії України XIX – початку ХХІ ст. – К., 2011. – Вип. XVIII.
46. Реєнт О. Україна в імперську добу (XIX– початок ХХ ст.). – К,2003.
47. Світленко С. Л.Жебуньов: від російського народництва до свідомого політичного українства (до 170-річчя від дня народження) / С. Світленко // Український історичний журнал. - 2021. - Число 1.-С.170-182.
48. Старовойтенко І. Євген Чикаленко: людина на тлі епохи. – К., 2009.
49. Темірова Н. Поміщики України в 1861 – 1917 рр.: соціально-економічна еволюція. – Донецьк, 2003.
50. Тисяча років українській суспільно-політичій думки у 9-ти томах; Т. 5. – Кн. 2. Кінець XIX - початок ХХ ст. / О. Сліпушко. – К., 2001.
51. Турченко Г.Ф. Національні і територіальні тенденції в Україні напередодні Першої Світової війни // Наукові праці історичного факультету ЗДУ. – 2002. – Вип. XV. – С. 53 – 70.

52. Турченко Г.Ф. Соціальний потенціал українського державотворення напередодні Першої Світової війни // Наукові праці історичного факультету ЗДУ. – 2002. – Вип. XIV. – С. 72 – 97.
53. Українська ідентичність і мовне питання в Російській імперії: Спроба державного регулювання (1847 – 1914). Збірник документів і матеріалів. – К., 2013.
54. Фареній І. З історії становлення кооперативного руху в Наддніпрянській Україні: Друга половина XIX - початок XX століть. – Черкаси, 2003.
55. Чернецький Є. А. Правобережна шляхта за російського панування (кінець XVIII– початок XX ст.): джерела, структура стану, роди. – Біла Церква, 2007.
56. Чикаленко Є. Спогади. – К., 2003.
57. Чорновол І. П. Польсько-українська угода 1890 – 1894 рр. – Львів, 2000.
58. Шаригіна О. Історія виникнення і розвитку залізниці і морського транспорту на Півдні України (друга половина XIX – поч. XX ст.). – Херсон, 2009.
59. Шашкевич М. Русини. Голос галичан / Упоряд. Ф. Стеблій. – Львів, 2011.

Інформаційні інтернет-ресурси:

1. ENPUIR - електронний архів наукових публікацій Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова <http://enpuir.npu.edu.ua/>
2. Борисенко В. Курс української історії. – К., 1998. https://chtyvo.org.ua/authors/Borysenko_Volodymyr/Kurs_ukrainskoi_istorii_Z_naidavnishykh_chasiv_do_XX_stolittia/
3. Електронна бібліотека "Культура України" <https://elib.nlu.org.ua/>
4. Електронна бібліотека текстів українською мовою <https://chtyvo.org.ua/>
5. Електронна бібліотека. Інститут історії України <http://resource.history.org.ua/>
6. Ігор Гирич. Персональний сайт історика України <https://www.ihyrych.name/History/NazvaUkraina.htm>
7. Проект "Лікбез. Історичний фронт" - <http://likbez.org.ua/ua>
8. Україніка – електронна бібліотека – Режим доступу: <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?C21COM=F&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB>

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ

На вивчення дисципліни відводиться 150 годин. З них: лекції – 38 год., семінарські заняття – 30 год, самостійна робота – 82 год, форма підсумкового контролю – екзамен.

СЕМЕСТР VI

	№	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота	Контроль
		Теми лекцій	Теми семінарських занять		Види контролю
Змістовий модуль 1. Україна на початку національно-культурного відродження	I	Т.1.1 Формування модерної української нації.	Т.1.1 Формування модерної української нації.	З'ясувати особливості процесів модерного націотворення, особливості підходів до періодизації історії України «довгого» XIX ст. на основі теоретичних напрацювань сучасних науковців.	Аналіз наукової праці по проблематиці Усна відповідь.
	II	Т.1.2. Адміністративно-територіальний устрій, політична система та соціально-економічні відносини на українських землях в складі Російської та Австрійської імперій першої половини XIX ст.	Т.1.2. Адміністративно-територіальний устрій, політична система та соціально-економічні відносини на українських землях в складі Російської та Австрійської імперій першої половини XIX ст.	Розкрити особливості адміністративно-територіального устрою, політичної системи та соціально-економічних відносин на українських землях першої половини XIX ст.	Усна відповідь
	III	Т.1.3. Особливості українського національного відродження першої половини XIX ст.	Т.1.3. Особливості українського національного відродження першої половини XIX ст.	Охарактеризувати особливості українського національного руху в Австрійській та Російській імперії, визначати відмінні риси та спільні тенденції розвитку	Участь у дискусії «Національна відродження» чи націєтворення»
	IV	Т.1.4. Суспільно-політичний та національно-визвольні рухи на українських землях першої половини XIX ст.	Т.1.4. Суспільно-політичний та національно-визвольні рухи на українських землях першої половини XIX ст.	На основі опрацювання сучасної наукової літератури визначити вплив діяльності масонських організацій на формування самосвідомості українців, а також проаналізувати еволюцію поглядів польських політичних кіл та	Усна відповідь Модульна контрольна робота 1

				інтелектуальних середовищ у ставленні до України та українців.	
Змістовий модуль 2. Суспільно-політичний та економічний розвиток українського суспільства в 40 – 90-х рр. XIX ст.	V	Т.2.1. Сорокові роки XIX ст.: новий етап суспільно-політичного руху в Україні	Т.2.1. Сорокові роки XIX ст.: новий етап суспільно-політичного руху в Україні	Визначити особливості політичних поглядів діячів Кирило-Мефодієвського товариства, проаналізувати проекти «Конституції» Г.Андрузького	Аналіз джерел по темі. Усна відповідь
	VI	Т.2.2. Реформи 60-70-х рр. XIX ст. і соціально-економічний розвиток українських земель другої половини XIX ст.	Т.2.2. Реформи 60-70-х рр. XIX ст. і соціально-економічний розвиток українських земель другої половини XIX ст.	Проаналізувати особливості індустріалізації, як однієї із найважливіших складових загальної модернізації суспільства	Мультимедійні презентації, присвячені діяльності українських промисловців-підприємців, а також розвитку міст на території українських земель в другій половині XIX ст.
	VII	Т.2.3. Зміни у соціальній та національній структурі української нації другої половини XIX ст.	Т.2.3. Зміни у соціальній та національній структурі української нації другої половини XIX ст.	Охарактеризувати етнічний склад населення підросійської України за матеріалами перепису 1897 р. Вказати регіональні відмінності в мовно-етнічному складі населення українських губерній. Розкрити причини реєміграції кримських татар	Аналіз наукової праці по проблематиці Усна відповідь. Модульна контрольна робота 2
Змістовий модуль 3. Активізація суспільно-політичного та національного життя в Україні другої половини XIX	VIII	Т.3.1. Суспільно-політичний та національний рухи у другій половині XIX ст.	Т.3.1. Суспільно-політичний та національний рухи у другій половині XIX ст.	Визначити внесок українських інтелектуалів у суспільно-політичне життя українського соціуму, а також роль І.Гаспринського у дискусії про національну ідентичність кримських татар	Есе на тему: «Внесок українських інтелектуалів у суспільно-політичне життя українського соціуму (др.пол.XIX ст.)» Доповіді присвячені окремим постатям національних рухів (В.Антонович,

					О.Кониський, П.Чубинський, М.Драгоманов та ін) Усна відповідь
	IX	Т.3.2 Політична діяльність таємних організацій, гуртків і груп у другій половині XIX ст.		Визначати сутність поняття «народництво»/ «народолюбство» та місце загальноросійських суспільно-політичних течій у суспільному житті України	Усна відповідь
	X	Т.3.3 Західноукраїнські землі в другій половині XIX ст.	Т.3.3 Західноукраїнські землі в другій половині XIX ст.	Охарактеризувати національно-політичні орієнтації в українському суспільстві в Галичині, на Буковині й Закарпатті: полонофільство, москвофільство, українофільство: причини їх появи, взаємодію і наслідки	Усна відповідь
	XI	Т. 3.4. Економічне піднесення і загострення соціально-національних суперечностей (1900 – серпень 1914 рр.).	Т. 3.4. Економічне піднесення і загострення соціально-національних суперечностей (1900 – серпень 1914 рр.).	Визначити особливості українського руху в Російській та Австро-Угорській імперіях. Окреслити уявлення українських діячів про політичне майбутнє України в умовах обох імперій, порівняти погляди.	Аналіз наукової статті по проблематиці Усна відповідь
	XII	Т.3.5. Культура України XIX – початку XX ст.	Т.3.5. Культура України XIX – початку XX ст.	Охарактеризувати розвиток літератури, мови, театру, мистецтва, освіти, живопису та архітектури України XIX – початку XX ст.	Мультимедійні презентації, присвячені розвитку культури України XIX – початку XX ст Модульна контрольна робота 3
Підсумковий контроль-екзамен					

навчальне видання

ВІЗЕР С.О., ТЕЛЕГУЗ І.О.

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК
З ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ХІХ ст. – 1914 р.»
ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗА НАПРЯМОМ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВР,
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 014 «СЕРЕДНЯ ОСВІТА. ІСТОРІЯ»

Підписано до друку 27.09.2024 р. Формат 60х84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Умов.друк.арк. 03,39. Облік.видав.арк. 02,12
Наклад 100 прим. Зам. № 099.
Віддруковано з оригіналів.

Вид-во Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26.